

MITIČNO V KRATKI PROZI VLADA ŽABOTA

Prispevek predstavlja poskus razbiranja implicitnih in eksplicitnih mitičnih elementov v zbirki kratke proze Vlada Žabota *Bukovska mati*, kjer se protagonisti – sicer dediči moderne subjektivne zavesti, ki se je formirala v novoveškem romanu, v kratki prozi pa je še radikalizirana – znajdejo v neobvladljivem mitičnem svetu. Atmosfero tega sveta sestavljajo močvirje, blato, sluz, megla, noč, ki so paradigmatični atributi kaosa; čas je linearen in prinaša kavzalne posledice, a ne teče vedno sukcesivno. Še bolj pa je za mit simptomatična organizacija kolektiva, ki je pravzaprav plemenska skupnost s svojimi zakoni in rituali, protagonist pa v srečanju z njo pogosto postane objekt žrtvovanja. Ženski liki se s svojo ambivalentno vlogo poželjive, a pogubne ženske približujejo podobam bele žene, divje žene ali matohe. Afiniteten odnos pisatelja do mitičnih vsebin se ob vseh njegovih romaneskni delih kaže tudi v pobudi za generacijski zbornik mlade slovenske proze *Rošlin in Verjanko ali Dolgo odlagani opravek slovenstva*.

mit, kaos, ritual, žrtvovanje, bela žena, Orestov motiv, Vlado Žabot, *Bukovska mati*, *Rošlin in Verjanko ali Dolgo odlagani opravek slovenstva*

The paper attempts to identify the implicit and explicit mythic elements in the collection of short prose *Bukovska mati* by Vlado Žabot, in which the protagonists, as inheritors of the contemporary subjective mind, which has been created in modern times and is radicalised in short prose, find themselves in an uncontrollable mythical world. The atmosphere of this world is composed of swampland, mud, slime, fog and night – which are all paradigmatic attributes of chaos. Narrative time is linear and causes consequences, but is not always successive. Another even more symptomatic characteristic of a myth is the organisation of the human collective, which is as a matter of fact a real tribal community with principles and rituals of their own. Getting in touch with this kind of community, a protagonist often becomes the object of sacrifice. Female characters play the ambivalent role of desirable but fatal women, thus resembling the images of *bela žena*, *divja žena* or *matoha*. The author's great affection for mythical content which is present in all his novels and the work *Bukovska mati* is also displayed in his initiative for a generational collection of Young Slovene Prose *Rošlin in Verjanko ali Dolgo odlagani opravek slovenstva*.

myth, chaos, ritual, sacrifice, bela žena, Oreste's motif, Vlado Žabot, *Bukovska mati*, *Rošlin in Verjanko ali Dolgo odlagani opravek slovenstva*

Uvod

Zbirka kratke proze *Bukovska mati*, ki je izšla leta 1986, je literarni prvenec Vlada Žabota, ki se je pozneje, z avtorstvom šestih romanov, sicer opredelil za

romanopisca. S svojo prvo knjigo, še posebej pa s pobudo za generacijski zbornik *Rošlin in Verjanko ali Dolgo odlagani opravek slovenstva* leto dni kasneje, je obveljal za enega izmed konstitutivnih avtorjev literarne družčine iz sredine osemdesetih let, ki jo je slovenska literarna zgodovina poimenovala z zbirnim pojmom »mlada slovenska proza«. Sprva je bila to znamka za formalno in globalno divergentne avtorske poetike, katerih skupni imenovalec je bila zgolj pripadnost pisateljev isti generaciji, kasneje pa jo je sočasna literarna veda poskušala tipološko opredeliti (Juvan 1988/89) in literarno-razvojno ovrednotiti v okviru postmodernizma (Virk 1991). Žabotovo *Bukovsko mater*, zbirko osmih novel, kot jih je v podnaslovu označil avtor sam, po vsej verjetnosti pa je večina od njih bolj kot noveli bliže kratki zgodbi, ter prvi Žabotov roman *Stari pil*, adaptirano in razširjeno zgodbo *Pešpot Fiale Kalmana* iz *Bukovske matere*, je literarnokritično rezoniranje označilo z naslednjimi pojmi: ekspresionizem, groteskno, dekadentno, arhaično, mitologizem, fantastika, regionalizem, grozljivo (Virk 1991: 26–28, 98; Juvan 1995: 130–132), romane, ki so sledili, pa so mnogi skupaj z romani Ferija Lainščka in Marjana Tomšiča¹ zaradi vključevanja in preoblikovanja pravljic, vraž, nenavadnih starih zgodb in ljudskega verovanja, arhaičnega odnosa ljudi do naravnih in nadnaravnih pojavov, razmerij v vaški skupnosti, magičnih učinkov in posebne organizacije časa in prostora opredeljevali kot »slovenski magični realizem« (Zupan Sosič 2003: 65). Vendar je oznaka zavajajoča in neustrezna, zato jo je Zupan Sosičeva ovrгла in novo poimenovanje – »pokrajinska fantastika« utemeljila v antagonizmu dveh pripovednih svetov, to je verjetnega ter nenavadnega/čudežnega/fantastičnega sveta, pri magičnem realizmu pa je omenjeni konflikt naravnega in nadnaravnega za pripovedovalca, bralca in literarne osebe odpravljen (Zupan Sosič 2003: 59).

Eksplicitni in implicitni mitični elementi

V uvodnem delu predstavljeni pogledi in opredelitve Žabotove proze so izpostavili različne pojmovne kontekste, ki se v nekaterih segmentih in različnem obsegu navezujejo na vprašanje mita in mitičnega. Vendar je oblikovanje koncepta za razbiranje mitičnega v literaturi težavna in tvegana naloga, saj se z raziskovanjem mita ukvarja precej znanstvenih disciplin od antropologije do psihoanalize, k analizi mita pa je odprtih več pristopov, od strukturalističnega, funkcionalističnega do simbolističnega. Takšna širina, še posebej pa pluralizem aspektov, lahko predstavlja past v tem, da je vsako literarno delo mogoče tolmačiti iz vidika mitičnega, če le najdemo kakršnekoli vzporednice s katerim izmed konceptov,

¹ Omenjenih treh pisateljev ter še Borisa Jukića se je prijela tudi oznaka »regionalni avtorji«, saj so z izbiro Prelekije, Prekmurja, Istre ter severne Primorske kot dogajalnega prostora svojih romanov v začetku devetdesetih let preteklega stoletja (nasproti mesta kot prevladujočega toposa) aktualizirali slovenske obrobne pokrajine (Zupan Sosič 2001). Mesto pa je sicer prizorišče najnovejšega Žabotovega romana *Sukub*.

definicij in interpretacij mita. Res je sicer, da sta mit in literatura tesno povezana, že zaradi deloma skupnega oziroma sinkretičnega razvoja, predvsem pa v tem, da mitična zavest ni lastna le prvobitnim arhaičnim kulturam, ampak se je ohranila v globljih plasteh človeške psihe in se izraža skozi religiozne imaginacije, sanje, umetnosti, torej tudi literaturo in jezik, izkoriščajo pa jo ideologije in različne propagande. V okviru literarne vede se je s potovanjem mitičnih motivov in tem med literarnimi deli samimi, pa tudi med literaturo in drugo umetniško in neumetniško produkcijo, ukvarjala literarna tematologija. Danes je to integralni del intertekstualnega raziskovanja kot raziskovanja stikov med diskurzi. Mit oziroma neko določeno mitično izročilo je medbesedilna predloga, ki ob transformaciji v literarno delo postane medbesedilna figura, to je literarni motiv, tema, ideja, subjekt, kronotop, situacija, dogodek, sosledje dogodkov, zgodba, torej najrazličnejši segmenti ali kar jezikovni znaki. V tem procesu mitično izročilo doživlja preureditve, variacije, reinterpretacije, aktualizacije, dopolnjevanja, sprevrčanja, digresije, deformacije ali celo destrukcijo, in to na kompozicijski, pomenski ali idejni ravni. Kadar vrsta literarnih del jemlje za svojo medbesedilno predlogo isto mitično izročilo, govorimo o medbesedilnem nizu. Ob tem je potrebno poudariti, da določen mit oziroma mitično izročilo kot tudi celotni medbesedilni mitični sistem ni homogeno in stabilno besedilo, pač pa je gibljivo pomensko polje, saj mnogokrat sploh ni posredovano preko izključno jezikovnega koda, ampak ga sestavljajo različna znakovna sporočila, kot sta na primer upodabljajoča umetnost in glasba, poleg tega pa je skozi razsežne časovno-prostorske dimenzije vsebinsko in formalno bilo podvrženo različnim vplivom, preoblikovanju, asimiliranju, stapljanju ali izginotju.

Razbiranje in rekonstruiranje mitičnega v določenem literarnem delu je odvisno od bralčeve recepcijske odločitve, da brano prepozna kot nenaključno ujemanje, navezavo oziroma sklicevanje na medbesedilni sistem mitičnega, ter domneve, da je to bilo tudi avtorjevo zavestno hotenje. Prepoznavanje mitičnega pa je za bralca mnogokrat ovirano. Razlogi za to so lahko tako pri avtorju kot pri bralcu. Tako je na eni strani lahko avtorjeva namera mitično v tekstu zastreti, na drugi strani pa je lahko bralčeva seznanjenost z medbesedilnim mitičnim sistemom oziroma s kulturnim kanonom na splošno omejena in nezadostna. Vendar pa lahko bralec v literarnem delu odkriva določene mitične prvine, pa čeprav njihova vpetost v delo ni bila avtorjeva eksplicitna odločitev. Vsako literarno delo kot produkt človekove imaginacije namreč vsebuje globalne semantične matrice, ki so lastne mitičnemu mišljenju oziroma mitični zavesti. To latentno plast literarnega dela sestavljajo simboli, arhetipi, kompleksi, mitemi in drugi mitični koncepti. Razvoj človeške duševnosti je plasti, od koder vznikajo arhetipi, prekril z zavestjo, razumom in voljo, v stik z njimi pa človek prihaja preko simbolov, na primer v umetnosti, ki ustvarjajo samoregulativne procese med nezavednim in zavestjo. Arhetipi so univerzalne prvobitne podobe, ki se nahajajo v kolektivnem nezavednem in so brez znanega izvora. Pojem arhetip je specifičen koncept, ki ga je razvila jungovska psihoanaliza. Ob apliciranju tega koncepta na raziskovanje mitičnega v literaturi se

je potrebno izogibati poenostavljenim interpretacijam, ki vsak segment, ki se zdi dovolj splošen in univerzalen, označijo za arhetip. Podobno velja za Lévi-Straussov koncept mitema kot osnovnega gradnika mitičnega sižēja, le-ta pa temelji na logiki binarnih opozicij. Mitično v literaturi bi se zato zdelo relevantno opredeliti kot eksplicitno in implicitno mitično, pri čemer je eksplicitno mitično tisto, kar je od drugod, torej, kar je citatno oziroma del medbesedilnega mitičnega sistema, implicitno pa tisto, kar se giblje po vzorcih mitične zavesti in je lastno vsakemu literarnemu delu.

Mitično v kratki prozi Vlada Žabota

Vzvraten pregled že samih naslovov Žabotovih romanov (*Sukub*, 2003, *Nimfa*, 1999, *Volčje noči*, 1995, *Pastorala*, 1994, *Skrivnost močvirja Vilindol*, 1994, *Stari pil*, 1989) razkriva avtorjev afinitetni odnos do folklornega, arhaičnega, mitičnega.² V vseh romanih je mnogo eksplicitnih mitičnih elementov, ki so konglomerat slovansko-slovenskega, grško-rimskega in judovsko-krščanskega mitičnega izročila s številnimi primesmi iz celotnega indoevropskega področja. Pisatelj je črpal iz ljudskega spomina severovzhodne Slovenije polpreteklega časa. Mitični elementi so vpeti v samo jedro fabule ter usodno vplivajo na zaplet in razplet zgodbe za protagoniste. Ob romanih je prav tako pomenljiva Žabotova uredniška izbira ljudske balade *Rošlin in Verjanko* za tematsko predlogo knjižnega eksperimenta oziroma zbornika mlade slovenske proze z naslovom *Rošlin in Verjanko ali Dolgo odlagani opravke slovenstva*. V uvodni besedi je Žabot opozoril na indoevropski izvor motiva, ki smo ga Slovani prejeli z grškim mitom o Orestu, osvetlil časovni in družbeni kontekst ljudske balade, predvsem pa interpretiral odnos mati-sin (-očim) in psihološke vzvode za sinovo maščevanje očetove in bratove smrti. Kot urednika ga je zanimala intenzivnost stika med univerzalnim izvenčasnim mitičnim motivom in intimno individualno izkušnjo, ki jo sproži branje balade:

Vpogled v samo kri, ki jo buri erotika, sovraštvo, potlačena grenkoba, izdana ljubezen, strah, obup, cel sklop strasti ... je tako neposreden, da človeka čudno spreleti, ob čemer zbledijo vsi zgodovinski, socialni ali kakršnikoli že vzgibi in poante, vsa patina starega zapisa pa le še pripomore k intenzivnosti doživljanja, saj se ustvarja občutek, kot bi glas iz davnin obudil nekaj potlačenega, omrtničenega v sredici človeške biti in bi se vzpostavilo docela nepričakovano sozvočje, ob katerem se človek malone zgrozi, pa ne nad krutostjo iz preteklosti, ampak predvsem nad samim sabo. (Žabot 1987: 12.)³

² *Succubus* je žensko demonsko bitje, ki ponoči napada speče mladeniče in jim izsesa dih (dušo); njen moški ekvivalent je *Inccubus*. *Nimfe* so iz grške mitologije znana polbožanska bitja, ki naseljujejo gozdove, jezera, pašnike, jame, gore itd. *Volčje noči* pomenijo najnevarnejši čas leta (okrog božiča), ko se med seboj spopadajo temne in svetle sile. Pil je znamenje na križpotju, navadno v obliki stebra.

³ Vendar pa je zanimivo, da se je precej sodelujočih v zborniku ubesedovanju tega stika izmaknila oziroma se jim tema simboličnega očetomora ni zdela več relevantna in problematična (Virik 1991: 42–43).

Zbirka kratke proze *Bukovska mati* kot prvo in poleg tega še neromanesko delo ne zavzema osrednjega mesta v Žabotovem proznem opusu, a je pomembna z vidika formiranja specifične Žabotove poetike. V osmih kratkih zgodbah, ki so različnih tipov: od grozljivega, celo poejevskega (*Amulet iz nekega temnega hodnika*) do nadrealističnega tipa (*Semanji večer, Noč pred Florijanovim*), je za razliko od romanov pravzaprav zelo malo eksplicitnih mitičnih elementov in še ti, ki se pojavljajo, so bolj obrobne pomena za dogajanje. Njihova funkcija je predvsem v ustvarjanju atmosfere, ki ima v kratki prozi, kot je Žabotova – kjer gre bolj kot za sosledje dogodkov za situacije, v katerih se znajdejo protagonisti, še pomembnejši pa so njihovi odzivi na situacije in čustvena stanja – precejšnje težo. Še najmočnejša je mitična evokacija na svetega Florijana v zgodbi *Noč pred Florijanovim*, kjer je moč svetega Florijana kot zavetnika, ki ima v oblasti ogenj, in priprošnjika pred požarom, degradirana. Nekateri drugi eksplicitni mitični elementi so še na primer *movje* v prvi zgodbi *Skrivnost grajske kapelice*, ko Zara ob poti v bukovju vidi oziroma sluti duše nekrščenih, prezgodaj rojenih ali utopljenih otrok v podobah črnih ptičev (Ovsec 1991: 418–419); *pozvačin*, to je v s trakovi okrašena oblačila oblečen svat, ki vabi na gostijo, in sicer se pojavi v naslovni zgodbi kot napoved svatbe s smrtjo; Fialo Kalmana v zgodbi *Pešpot Fiale Kalmana* v močvirje zapeljuje *bela žena* itd.

Razmerje subjekt – objekt

Z mitičnim pa ni povezana le atmosfera, ampak se zdi, da je logiki mita podvržen ves zunanji svet. Dogajalni čas je mnogokrat noč, dogajalni prostor večine zgodb je močvirje, pa tudi zaraščen gozd in grmovje, velikokrat sta prisotna megla in dež, še pogosteje pa blato, sluz in gniloba. Vsi naštetni elementi so paradigmatični atributi kaosa, vsi so tudi tipični htonični elementi. Čas v zgodbah je sicer linearen, a ne teče vedno sukcesivno. Mnogokrat pride do zastojev in zastranitev, zaradi nedoločenih oziroma odprtih zgodbenih koncev pa se čas izteče v neko negibnost, neskončnost. Kljub temu da je mnogokrat težko ločiti sanje, privide in notranje slike protagonistov od tega, kar naj bi se v resnici dogajalo, in je zato vse v znamenju polivalentnosti ter kontradiktornosti, vse kaže, da je to svet, ki razpada, se razkraja. V zgodbah *Pešpot Fiale Kalmana* in *Noč pred Florijanovim* pride celo do potopa oziroma do požara, v zgodbi *Amulet iz nekega temnega hodnika*, pa tudi v *Semanjem večeru* in drugih, pa je dogajanje postavljeno v vmesni prostor med živimi in mrtvimi. Za protagoniste, ki so dediči moderne subjektivne racionalne zavesti, je ta mitični kaotični svet tuj, sovražen, neobvladljiv in usoden. Zato so njihovi odzivi na situacije, v katerih se znajdejo, in čustvena stanja, ki jih doživljajo, največkrat tesnoba, negotovost, strah, gnus, nesmiselni napor in upor, omahovanje, dvom, otrplost, praznina. Najznačilnejši topos Žabotove kratke proze pa je prav gotovo bukovje. Gozd ni obdelana, kulturna krajina, ampak je naravna krajina in kot tak od vedno prebivališče nadnaravnih sil in bitij. Pri Žabotu je bukovje še bolj skrivnostno

in divje, zato je za protagonista še posebej ogrožajoče, saj s strahom, ki ga povzroča kaos, tudi protagonistovo notranjost naselijo nered, razpadanje in končno tudi smrt.

Plazilo se je in se zvijalo, nabuhlo, izbuljenih oči, čepelo je v grmovju, bližalo se je s pritajenimi koraki, se spreminjalo v nepremične postave med debli, v kremplje, požrešne čeljusti, v ostrem pišu, polnem pritajenih vzdihov, ječanja, krohota, bučanja in stegovalo je svoje nagnusne okončine, grabilo, hlatalo, da bi kričal od groze, po očeh, prsih, ustnicah ... bukovje se je odpiralo kakor prepad, siva debela so zaostajala v svoji zamaknjenosti, plesala pred očmi, iztezala veje, praskala po obrazu, se gugala, zvijala, zapirala pot, izpod listja so se iztegovale roke, grabile, se lomile, tolkle, prepletale, zapletale, švigale, padal je, se oziral naokrog, klel, molil, se plazil na kolenih, napenjal ušesa, dirjal. (Žabot 1986: 29.)

Če za mitično izročilo, predvsem za kozmogonične mite, velja, da gre za preobražanje kaosa v kozmos, se v Žabotovi kratki prozi dogaja ravno nasproten proces: kozmos prehaja v kaos. Vendar pa to prehajanje večinoma ni tako, kot je značilno za apokaliptične mite, to se pravi katastrofično, ampak gre za razpadanje, trohnenje, gnitje.

Razmerje individuum – kolektiv

Protagonisti v kratkih zgodbah Vlada Žabota se logiki mita upirajo z razumom in voljo, usodo hočejo imeti v svojih rokah, a svojega mesta in lastne identitete ne morejo najti niti v okviru človeškega kolektiva. Nasproti individuumu stoji namreč kolektiv, ki funkcionira kot plemenska skupnost, ta pa od posameznika pričakuje in zahteva, da se ji podredi. Individuum v plemenski skupnosti ne more eksistirati: »Ni Jaz, ni sam svoj in zase. [...] Posameznik je izročen svoji skupini in svetu v dobrem in hudem; ni gospodar sebe in svojega časa, zmeraj je na razpolago drugim.« (Goljevšček 1982: 34–35.) Plemenska skupnost hoče protagonista vključiti v obnovitveni obred, ki bi na novo vzpostavil porušeno ravnotežje kozmosa. V različnih okoliščinah tako ritualne žrtve postanejo Zara iz *Skrivnosti grajske kapelice*, Olga iz *Luknje*, Pavel Bosoja iz *Iverja* in neimenovani protagonist iz *Bukovske matere*. Tudi Failo Kalman iz *Pešpoti Fiale Kalmana* je na poseben način ritualna žrtev, saj si ostareli vaščani Zajeze v gostilni z gledanjem spolnega akta Kalmana s točajko obetajo povrnitev moči in vitalnosti. Najbolj neposredno pa so značilnosti in zakoni plemenske skupnosti izraženi v zadnji zgodbi zbirke *Noč pred Florijanovim*, ko neimenovani protagonist nepovabljen vdre k skupini pri ognju. Kot tujec je zato najprimernejši kandidat, da ga spečejo na ražnju.

Potegnil se je vase in poskušal biti kar se da pri miru. Čutil je, da se bo odločilo vsak hip ... kol se je upogibajoč od vročine zarival v črevesje in migotal v očeh, bel, kakor starčev pogled in nekje na dnu je čisto slabotno telo upanje, da bodo od nekod vendarle privlekli ubito žival. Sililo ga je, da bi se vrgel na kolena, da bi s čelom udrihal ob tla in jokal in prosil usmiljenja, za bogove bi jih priznal, vse, brez premisleka, še smrkolina, in bi jih molil, gledal bi jih in bi jih prosil za ubito žival,

ponižno in skesano, vse življenje, poteptal bi ves Kristusov križev pot, z angelci in svetim Florijanom vred, skakljal bi po eni nogi, po prstih, da bi se nasmehnil, pa čeprav le nalahno ... (Žabot 1986: 167–168.)

Arhetipa anime in velike/strašne matere

V Žabotovi zbirki kratke proze lahko najdemo vse tri like ženskega principa, ki so združeni v trojni boginji – to so sestra, mati in ljubica. Odnos med protagonistom in materjo v zgodbi *Bukovska mati* je izredno kompliciran in se giblje od začetnega zavračanja matere, do incestuoznega spolnega zbližanja (zakrit Ojdipov kompleks) ter materine izdaje na koncu, svatje in bela barva pa nakazujejo na materino pravo, a skrito identiteto – smrt. Lik Bukovske matere se zato približuje arhetipu velike/strašne matere, ki življenje daje, a ga tudi jemlje. Kalmana v *Pešpoti Fiala Kalmana* pogubi nerazrešen konflikt z arhetipom anime. Ta se pojavlja v dveh podobah: kot sestrica, ki je utonila, in kot pohotna točajka. Med njima obstajajo mnoge identifikacijske točke, obema je tudi ime Lucija. Anima pa se vztrajno pojavlja tudi kot belolasa mladenka, bela nevesta oziroma bela žena, ki Kalmana vabi in zapeljuje. Vendar bela barva tudi tukaj pomeni smrt, bela žena je podoba smrti (Ovsec 1991: 376). Še bolj razvidno je med žensko in smrtjo postavljen enačaj v zgodbi *Amulet iz nekega temnega hodnika*, kjer sta Ana in Magdalena, ki zapeljeta Franca, pravzaprav mrtvi trupli. V mrtvi družini, ki pride po Franca, je mogoče videti obrnjen kompleks mrtveca, ki pride po ljubico, le-ta pa je variacija mita o Orfeju in Evridiki. Incestuozni kompleksi in vse mučne ter problematične oblike odnosov protagonistov do žensk, pa naj bo to odnos do matere, ljubice ali sestre – slednji je še najčistejši, a je obremenjen s krivdo, da je sestrica utonila zaradi Kalmana – kažejo na razdiralne ženske arhetipe, ki protagonistom obljublajo ali eros ali thanatos, še največkrat pa oboje.

In deklice ... kdo bi jih ne požel – pomenile so edini in najvišji smisel življenja, edino in pravo hrepenenje, ki je spodbujalo junake v najtežjih trenutkih, ko so pregnjali sovražnika, ko so ubijali, padali, trgali, davili ... in njih početje je bilo sveto, edino pravo in plemenito, zato so zaslužili odlikovanja, ki pomenijo pravico do nežnosti oblečenih deklic. (Žabot 1986: 73.)

Viri in literatura

- CASSIRER, Ernst, 1985: *Filozofija simboličnih oblik. Drugi deo: mitsko mišljenje*. Prev. O. Kostrešević. Novi Sad: Književna zajednica.
- EDINGER, Edward, F., 2004: Jaz in arhetip. Individuacija in religijska funkcija psihe. Ljubljana: Študentska založba.
- GOLJEVŠČEK, Alenka, 1988: *Mit in slovenska ljudska pesem*. Ljubljana: Slovenska matica.
- JUVAN, Marko, 1988/89: Postmodernizem in »mlada slovenska proza«. *Jezik in slovstvo* 34/3. 49–56.
- JUVAN, Marko, 1995: Slovenska literatura, postmodernizem, poststrukturalizem, postkomunizem in nacionalna država (iz 80. v 90. leta). *31. seminar slovenskega jezika, literature*

- in kulture. Zbornik predavanj.* Ur. M. Orožen. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik. 123–139.
- MELETINSKI, Jelezar M., 2001: *Bogovi, junaki, ljudje: izbrani članki in razprave.* Prev. D. Bajt. Ljubljana: Založba / *cf.
- MELETINSKI, Jelezar M., 1984: *Poetika mita.* Prev. J. Jančičjević. Beograd: Nolit.
- NEUMANN, Erich, 2003: *Die Große Mutter: die weiblichen Gestaltungen des Unterbewussteten.* Düsseldorf: Patmos.
- NEUMANN, Erich, 2001: *Ustvarjalni človek.* Prev. Barbara Štuhec. Ljubljana: Študentska založba.
- OVSEC, Damjan J., 1991: *Slovanska mitologija in verovanje.* Ljubljana: Domus.
- ŠKAMPERLE, Igor, 2001: Bajka je namreč sestavljena iz čudovitih stvari. V: J. M. Meletinski: *Bogovi, junaki, ljudje: izbrani članki in razprave.* Ljubljana: Založba / *cf. 225–246.
- ŠMITEK, Zmago, 1998: *Kristalna gora. Mitološko izročilo Slovencev.* Ljubljana: Forma 7.
- VIRK, Tomo, 1991: *Postmoderna in »mlada slovenska proza«.* Maribor: Obzorja.
- VIRK, Tomo, 1988: Rošlin in Verjanko ali mlada slovenska proza. *Problemi – literatura* 25/1–2. 171–185.
- ZUPAN SOSIČ, Alojzija, 2001: Drugačne skrivnosti. Podeželje in mesto v sodobnem slovenskem romanu. *37. seminar slovenskega jezika, literature in kulture. Zbornik predavanj.* Ur. I. Orel. Ljubljana: Filozofska fakulteta: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik. 139–153.
- ZUPAN SOSIČ, Alojzija, 2003: *Zavetje zgodbe.* Ljubljana: LUD Literatura.
- ŽABOT, Vlado, 1986: *Bukovska mati.* Ljubljana: Cankarjeva založba.
- ŽABOT, Vlado (ur.), 1987: *Rošlin in Verjanko ali Dolgo odlagani opravek slovenstva.* Ljubljana: Književna mladina Slovenije.
- ŽABOT, Vlado, 1989: *Stari pil.* Ljubljana: Cankarjeva založba.